

КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ

Міжнародна конференція проведена на базі кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Основними видами діяльності кафедри спеціальної та інклюзивної освіти є організація I Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітації у 2015 р., участь у дослідницьких проєктах та підготовка навчальних посібників та матеріалів. Під

єрпою кафедри щорічно організовуються Міжнародна науково-практична конференція зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітації та Міжнародна науково-практична конференція для студентів та молодих учених, регулярно проводяться науково-практичні семінари та тренінги для практичних працівників, проводяться конкурс творчих робіт (есе) школярів «Світ один на всіх» та Всеукраїнська Олімпіада зі спеціальності (2017-2019 рр.)

Ви можете дізнатись більше про діяльність кафедри спеціальної та інклюзивної освіти на сайті кафедри [HTTP://SIO.IPP.SSPU.EDU.UA/](http://sio.ipp.sspu.edu.ua/).

КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ

АДРЕСА КАФЕДРИ:

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка,
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ,
IV НАВЧАЛЬНИЙ КОРПУС, 5 ПОВЕРХ, КАБ. № 517
ЕЛЕКТРОННА ПОШТА: [COR.PED_SUMY@UKR.NET](mailto:cor.ped_sumy@ukr.net)
Тел.: (0542) 68-59-43

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України
Факультет корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова
ДВНЗ Університет менеджменту освіти НАПН України
Університет Коменського м. Братислава (Словаччина)
Великотирновський університет імені Кирила і Мефодія (Болгарія)
Академія імені Яна Длугоша м. Ченстохов (Польща)
Мюнхенський технічний університет (Німеччина)
Нішський університет (Сербія)
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія)

**«КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ:
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ»**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

09 жовтня 2018 року

УДК 376Ю1-056.26:37.013.77(477+100)(063)

К 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 2 від 27 вересня 2018 року)*

Редакційна колегія:

Дегтяренко Т. М. - доктор педагогічних наук, професор;

Сбруєва А. А. - доктор педагогічних наук, професор;

Сергеева Л. М. - доктор педагогічних наук, професор;

Кузікова С. Б. - доктор психологічних наук, професор;

Козлова О. Г. - кандидат педагогічних наук, професор;

Бондаренко Ю. А. - доктор педагогічних наук, доцент;

Кобильченко В. В. - доктор психологічних наук, ст. науковий співробітник;

Кондратюк С. М. - кандидат педагогічних наук, доцент;

Боряк О. В. - кандидат педагогічних наук, доцент;

Колишкін О. В. - кандидат педагогічних наук, доцент

К 66 Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (09 жовтня 2018 року, м. Суми). - Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. - 472 с.

Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції присвячений актуальним питанням у напрямку розв'язання широкого кола соціальних, науково-методологічних, психолого-педагогічних і медичних проблем щодо забезпечення життєдіяльності людей з особливими освітніми потребами та вивчення цього досвіду у вітчизняній і закордонній системах.

Видання містить матеріали наукових доповідей викладачів закладів вищої освіти, науковців науково-дослідних установ, докторантів, аспірантів, магістрантів, практичних працівників сфери охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, батьків, представників органів державного і місцевого самоврядування, недержавних громадських організацій, підприємств та інших установ.

Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, опублікованої у збірнику. При користуванні матеріалами посилання на збірник праць та авторів є обов'язковим.

УДК 376Ю1-056.26:37.013.77(477+100)(063)

© Колектив авторів, 2018

© Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018

Троїцька М. Є. <i>Прикладні аспекти психолого-педагогічного супроводу родини, що виховує дитину з особливими освітніми потребами</i>	203
Федосова В. Б. <i>Програма психолого-педагогічної допомоги сім'ї дитини з порушеннями мовлення</i>	205
Чеканська Л. М. <i>Особливості емоційних проявів ліворуких дітей</i>	211
Чобанян А. В. <i>Науково-методичні засади дослідження соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку з порушенням інтелекту до навчання у школі</i>	213

РОЗДІЛ 5

СУЧАСНІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ТА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ОСОБАМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Гоженко С. О. <i>Корекційна спрямованість малих форм фольклору</i>	218
Дмитрієва І. В., Бурлаченко А. Г. <i>Педагогічне забезпечення процесу навчання дітей з розладами аутистичного спектру початковим основам грамоти</i>	220
Заруба О. М. <i>Вплив фольклору на мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку з порушенням мовлення</i>	224
Іваненко А. С. <i>Техніка роботи з фланелеграфом у процесі адаптації аутичних дітей до шкільних умов</i>	228
Киселёва А. В., Кульбицкая А. А. <i>Обучение изобразительной грамоте учащихся с нарушением слуха на уроках изобразительного искусства</i>	232
Киселёва А. В., Павлюковец І. В. <i>Формирование художественно-практических умений детей старшего дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи на занятиях изобразительной деятельностью</i>	237
Кравець Н. П. <i>Сторітеллінг на уроках літератури з метою творчого розвитку підлітків з порушеннями інтелекту</i>	241
Ласточкіна О. В. <i>Корекція зв'язного мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку</i>	245
Лопатинська Н. А. <i>Використання програм мозочкової стимуляції в корекції мовленнєвих порушень</i>	249
Любчич Н. В. <i>З історії дослідження спеціальної методики викладання української мови</i>	253
Михальська С. А. <i>Використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку</i>	257
Михальченко Л. В. <i>Педагогічне забезпечення процесу формування культури здоров'я у розумово відсталих учнів</i>	261
Мога М. Д., Бочков П. М. <i>Принципы формирования постуральных механизмов у детей с особенностями развития опорно-двигательного аппарата</i>	266
Одинченко Л. К., Букартик С. В. <i>Мультимедіа-технології як засіб підвищення ефективності навчання географії учнів з порушеннями розумового розвитку</i>	271
Піскун А. М. <i>Вивчення рівнів і особливостей розвитку моральних знань і культури поведінки у дошкільників з розумовою відсталістю</i>	275

А. В. Киселёва // Психологическое сопровождение образовательного процесса. - Вып. 7. В 2 ч. - Ч. 2. - Минск : РИПО, 2017. - С. 126-131.

4. Рыжова Н. В. Ресурсы изобразительной деятельности в развитии творчества у детей с общим недоразвитием речи / Н. В. Рыжова // Логопед. - 2007. - № 3. - С. 59-74.

5. Сакулина Н. П. Особенности изобразительной деятельности у детей с недоразвитием речи / Н. П. Сакулина // Школа для детей с тяжёлыми нарушениями речи (пути специального обучения) / под ред. Р. Е. Левиной. - М. : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1961. - С. 238-254.

УДК: 376.056.36.916:821.161.2

Кравець Ніна Павлівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри психокорекційної педагогіки
(Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна)

СТОРИТЕЛЛІНГ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОЮ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

Зміни в сучасній системі української шкільної освіти у зв'язку із запровадженням ідей концепції «Нова українська школа» покликали до впровадження інновацій у спеціальній освіті, зокрема в навчально-виховному процесі учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. У концепції наголошується на навчанні учнів отримувати й переробляти інформацію з різних джерел, отже вони повинні належним чином оволодіти інформаційною компетентністю, що залежить від стану мовлення. Тому одним із завдань освіти 12-річної школи концепція визначає розвиток мовлення у дітей, насамперед формування умінь спілкуватися, адже у вік інформаційних технологій важливо уміти сприймати інформацію та продукувати власну. Як вказує С. Гончаренко, «Спілкування - необхідна умова формування, існування й розвитку особистості» [2, с. 317]. Спілкування для підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку - складний творчий процес, якому потрібно їх навчати, оскільки успішне завчання залежить від уміння спілкуватися - тобто від рівня сформованості комунікативних умінь.

Багаторічний досвід роботи учителем дозволяє стверджувати, що допоможуть зацікавити до спілкування підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку технології сторітеллінгу і фреш, завдяки яким досягається активна взаємодія між комунікантами, психологічний комфорт, впевненість, адекватна оцінка й самооцінка мовлення, оскільки є

слухачі, які слухають. Переваги сторітеллінгу - формування умінь слухати чуже мовлення і продукувати власне.

У 70-80-х р.р. минулого століття метод придумування учнями на уроках літературного читання власних історій щодо прочитаного оповідання або його закінчення називали "словесне малювання". Працюючи учителем, доводилося неодноразово застосовувати його з метою зацікавлення школярів до читання художньої літератури, розвитку та корекції пізнавальних психічних процесів, власного трактування продовження прочитаної чи прослуханої історії. Отже, сторітеллінг можна розглядати і як дещо призабутий старий метод, і як новітню технологію. Завдяки йому учні оволодівають насамперед аудіювальними уміннями, які є основою для формування комунікативних, для комунікації. Адже формування мовленнєвих умінь - складний і довготривалий процес, який передбачає роботу над засвоєнням лексичного запасу рідної мови, над реченням і зв'язним висловлюванням та продукуванням його [3, с. 4].

Як інноваційну методику формування комунікативної компетентності школярів розглядає сторітеллінг Г. Гич, на думку якого сторітеллінг допоможе учителю формувати мовну компетентність учнів через впровадження у навчальний процес методів, завдяки яким школярі вчать слухати й говорити [1, с. 189]. За А. Сіммонс у процесі сторітеллінгу слухачі вчать творчо мислити, виділяти головне і другорядне, зв'язно висловлювати власні думки [5]. Отже, сторітеллінг забезпечує формування творчої особистості. Питання розвитку творчої особистості розглянуто в роботах І. Бега, І. Зязюна, М. Кардашова, С. Мироненко, Р. Павлюк, С. Литвиненко, О. Савченко, В. Синьова, В. Сухомлинського та ін.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити функції сторітеллінгу щодо уроків літератури у роботі з учнями, які мають порушеннями інтелектуального розвитку: корекційна, інформаційна, комунікативна, організаційна, рефлексивна, мотиваційна, виховна. Враховуючи функції, визначили завдання сторітеллінгу: удосконалення і корекція навички читання, формування умінь слухати і сприймати чуже мовлення; корекція і розвиток мислення, усного діалогічного і монологічного мовлення в процесі дотримання індивідуального підходу до учнів; удосконалення читацької діяльності, формування культури читання, виховання толерантності, взаємодопомоги; подолання одноманітності уроків.

Завдяки сторітеллінгу є можливість дотримуватися принципу індивідуального підходу з метою розвитку й корекції усного мовлення у

школярів. Дотримання принципу індивідуального підходу в роботі з дітьми з порушеннями розумового розвитку дозволяє правильно організовувати навчально-виховний процес і реалізувати основне завдання школи - корекцію порушень розумового розвитку учнів.

Зважаючи на значення сторітеллінгу для розвитку творчих здібностей і корекції властивих учням порушень пізнавальних психічних процесів, ми провели формувальний експеримент, до якого залучили підлітків 7-9 класів. Експеримент проходив у два етапи. Протягом першого етапу з метою активізації учнів до слухання експериментатор сам придумував і розповідав цікаві історії на основі епізодів з прочитаних творів: «Діти підземелля», «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії», «Климко» - 7 клас; «Олеся», «За сестрою», «Тореадори з Васюківки» - 8 клас; «Дивак», «Таємниця козацької шаблі» - 9 клас. На кожному уроці 3-4 хвилини учні слухали цікаві щасливі історії - епізоди до кожного твору, чим зацікавлювали їх до читання творів та слухання, розвиваючи й коригуючи сприймання, увагу, аудіювальні уміння. На другому етапі підлітки під керівництвом експериментатора пробували самостійно придумувати цікаві захоплюючі епізоди (історії) до творів.

Організуючи школярів до праці, використали теорію поетапного формування розумових дій. Спочатку учні створювали історію за зразком. Навчивши придумувати історію за зразком, як допомогу пропонували інструкцію, сутність якої полягала у фіксуванні уваги школярів на структурних компонентах історії: зачин, основна частина (кульмінаційний момент), заключна. Усвідомивши сутність складових компонентів історії та дотримуючись їх у процесі придумування історії, школярі самостійно складали історії. У процесі створення історій відбувалися корекція і збагачення образного мислення, значно поповнювався словниковий запас, насамперед оволодіння емоційно-експресивною лексикою. Водночас розвивалися й удосконалювалися особистісні риси: чуйність, доброта, толерантність, співчуття, людинолюбство. Творячи історію і слухаючи її, підлітки опановували основи колективізму, взаємовиручки, взаємоспівчуття. Крім того, придумування та розповідання історій відіграло неабияку роль у розвитку творчої уяви - частини свідомості, складника пізнавальних психічних процесів.

Для перевірки розуміння учнями сутності зображених подій, вчинків героїв творів, їхнього зовнішнього вигляду, мови і мовлення, характеру, поведінки, використали фреш - звертання до персонажів ілюстрацій, у

процесі якого учні придумували власні цікаві діалоги, які сприяли розвитку діалогічного мовлення, збагачували його етикетною лексикою, активізували дітей до спілкування й читацької діяльності, що сприяло розвитку творчих здібностей учнів, оскільки ефективність розвитку творчих здібностей дітей залежить від змісту матеріалу, на якому побудована творча вправа [6].

Завдяки застосуванню технологій сторітеллінгу і фреш на уроках літератури відбувається розвиток словесно-образного мислення в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, творчої уяви, оскільки художня література забезпечує розвиток образного мислення. Учні створюють фрагмент літературного твору завдяки активному залученню уяви і мислення. Слова породжують асоціації, що виходять за межі прямого уривку твору; підлітки опановують ідейно-тематичний зміст твору, сутність і глибину образів, вчать зображувати внутрішні переживання героїв, відчувати емоційний стан героїв. Завдяки ситуації успіху створюється оптимальна установка учнів, яка дозволяє розкрити можливості кожного школяра, побачити й проаналізувати перспективу його розвитку.

Залучаючи учнів до участі у дискусіях, до обговорення почутих історій та придуманих підлітками особисто, до створення історій на основі вміщеного у підручниках ілюстративного матеріалу до літературних творів, організовували обмін між школярами думками, враженнями, обговорення особливостей вчинків і способів поведінки героїв прочитаних творів. Така робота забезпечувала розвиток творчих здібностей школярів, оскільки, як вказує І. Унт, ефективність розвитку творчих здібностей дітей залежить від змісту матеріалу, на якому побудована творча вправа.

Отже, використання на уроках літератури сторітеллінгу і фреш сприяє створенню емоційного фону, що виступає в ролі гармонізуючого фактору. Створюється позитивний емоційний настрій як серед усього класного колективу, так і індивідуально в кожного учня, забезпечується творчий розвиток школярів, вони опановують уміння фантазувати, уявляти, спілкуватися, оскільки розвиваються і коригуються мовленнєві функції, мисленнєві процеси. Важливо, що учні розвиваються естетично, у них знижується втома, зникають прояви негативних емоційних станів. Цьому сприяють сторітеллінг і фреш на уроках української літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гич Г. М. Сторітеллінг як інноваційна методика формування мовленнєвої компетентності учнів ЗНЗ. // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського :

Педагогічні науки : зб. наук. праць / за ред. А. Л. Ситченка. - Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. - № 4 (5). - С. 188-191.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. - К. : Либідь, 1997. - 376 с.

3. Кравець Н. П. Розвиток мовлення в учнів молодших класів допоміжної школи на уроках читання та української мови : навч.-метод. посіб. - К. : А. С. К., 1999. - 127 с.

4. Кравець Н. П. Творчий розвиток учнів з особливими освітніми потребами як один із шляхів їх соціалізації / Н. П. Кравець // Topical issues of social pedagogy : Collective monograph. CARICOM, Barbados, 2017. PP. 79-99.

5. Симмонс Аннет. Сторителлинг. Как использовать силу историй / А. Симмонс / ред. А. Анвара. - М. : «Манн, Иванов и Фербер», 2012. - 271 с.

6. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения / И. Э. Унт. - М. : Педагогика, 1990. - 192 с.

УДК 376.1 - 056.264

Ласточкина Олена Володимирівна

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри логопедії

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна)

КОРЕКЦІЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Мовлення є одним із важливих компонентів загального психічного розвитку особистості. Воно є підґрунтям мислення і завдяки комунікативній функції забезпечує адаптацію людини в соціумі. Порушення мовленнєвого розвитку обмежують комунікативні можливості дитини, сповільнюють розвиток її особистісних якостей, ускладнюють соціальну адаптацію (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, О. Лурія, Є. Соботович та ін.).

На сьогоднішня спостерігається тенденція постійного збільшення чисельності дітей із мовленнєвими порушеннями. У дошкільників із затримкою психічного розвитку (ЗПР) корекція мовленнєвих порушень ускладнюється через особливості розвитку пізнавальних процесів, що особливо на етапі підготовки дітей до шкільного навчання зумовлює специфіку добору прийомів, методів та засобів лого-корекційного навчання.

Мета статті - охарактеризувати ефективність методу наочного моделювання як засобу корекції усного мовлення дітей із затримкою психічного розвитку.

Вивченню різних аспектів усного мовлення дітей із ЗПР були присвячені дослідження сучасних науковців. Зокрема, на особливості